

 Jo uvijek ima zagovornika, osobito starijih generacija, da je batina izašla iz raja i da dijete ne zna šta je disciplina ako ne dobije malo po turu, no sve ih je manje. Ako se pribjegne sili, efekti su trenutni, ali ne i trajni. Dijete koje fizički kažnjavamo svaki put kad nešto skrivi, ne učimo kako postati dobro i poslušno. Udaranje, amaranje i batine djeci pokazuju kako je uredu udarati druge kako bi se riješio problem i može ih potaknuti da kañnjavaju druge na isti način kako se njih kažnjava. Fizičko kažnjavanje sprječava određena ponañanja samo na kratko vrijeme.

Šak se i na teško kažnjavanje djeca mogu naviknuti tako da kasnije kažnjavanje nema nikakav utjecaj na njih. Batine s vremenom postaju nedjelotvorne.

Batine uče djecu strahu, lošoj slici o sebi, osveti i ideji da je uredu tući nekoga koga voli. Batine ne uče djecu da poštuju pravila, donose mudre odluke, niti da imaju unutarnju kontrolu.

Istrañivanja su pokazala (SAD) da je fizičko kažnjavanje povezano sa smanjenim kognitivnim razvojem djeteta. Uočeno je da smanjenje fizičkog kažnjavanja može rezultirati smanjenjem maloljetničke delikvencije i manjim brojem problema u ponañanju odraslih.

Osim toga dokazano je da je fizička kazna vrlo stresna za dijete i da taj stres može trajati godinama. Fizičko kažnjavanje smanjuje dječje povjerenje u roditelje i općenito u odrasle osobe.

Nikada ne postoji dovoljno razloga za udaranje djeteta. Šak je i lupanje po turu neprihvatljivo.

Umjesto udaraca probajte neke nove načine kako biste djecu naučili kako se ponañati. To nije jednostavno kao udaranje. Zato treba vremena i prakse.

Uz strogost i dosljednost, dijete mora osjetiti našu ljubav, izraženu kroz poštovanje njegove ličnosti i nastojanje da mu primjerenim pristupom pomognemo usvojiti pravila ponañanja.

Kako uspješno izgrditi dijete?

Prijekor ne smije trajati duže od jedne minute. Mora se primijeniti odmah po učinjenoj nepodopštini i treba se odnositi samo na tu nepodopštinu. Nakon prijekora treba slijediti emotivno ohrabrenje djeteta.

Da bi prijekor postigao puni učinak treba se pridržavati nekih pravila:

1. Djetetu treba tačno reći zašto ga prekoravamo.
Npr. "Bacio si kamenje na djecu" To preciziranje je neophodno, jer što je dijete mlađe to lakše i brže zaboravlja što smije, a što ne smije raditi, pa bi moglo i ne shvatiti zašto ga prekoravamo.
2. Važno je ponoviti pravilo ponañanja
Npr. "Rekla sam ti već da ne treba bacati kamenje." Ne treba nam biti teško to stalno ponavljati, jer pravila ponañanja nisu djetetu uročena, nego ih stiče učestvovanjem.
3. Kako bi dijete bolje shvatilo našu poruku treba mu učinjeno prikazati kao nešto što je loše najprije za njega, a tek potom za druge.
Npr. "Ako nastavi bacati kamenje na prijatelje, oni će se naljutiti i neće se htjeti više igrati s tobom." S 2-3 godine dijete sve posmatra kroz svoje potrebe, a teško shvata tuđe. Osim toga nije u stanju sagledati posljedice svoga postupka, pa treba ukazati na njih.
4. Dijete treba prekorit istog trena kad napravi nepodopštinu a ne naknadno.
Npr. "Vidjet ćeš ti kad otac dođe kući." Dijete, naime, živi u sadašnjem vremenu i teško mu se prebaciti u budućnost ili prošlost. Njemu je neshvatljivo da ga se kažnjava kad su se stvari već smirile i kad se ne sjeća što je skrivilo.
5. Dajemo mu alternativu za njegovo ponañanje.
Npr. "Umjesto se igrati s mačom? Probaj joj baciti lopticu." (Upravo je gnjavilo mačku).

Djetetu treba dati mogućnost izbora, a ne mu nešto naprosto zabraniti. Nastojimo ga uvjeriti da ne osuđujemo njega nego loše djelo koje je učinilo.

Pokazujemo mu da u njega imamo povjerenja. Npr. "Znam da si razumio i da slijedeći put to nećeš uraditi." Nastojimo se ne naljutiti ako dijete ubrzo zaboravi što smo mu rekli. Ako zna da imamo u njega povjerenja imaće poticaj da se bolje ponaša, kako nas ne bi razočaralo i iznevjerilo na opekivanje.

Tri reakcije djeteta

Bude li se inatio nešto teško voljeti, to je okrutna reakcija koju psiholozi nazivaju tehnikom uskraćivanja ljubavi. Nekada tome pribjegavamo misleći da je to jedini način da urazumimo dijete. Budimo oprezni. Svi znamo naljutiti se na dijete što ne zna da ćemo ga zaista prestati voljeti. Malo dijete, međutim, to ne zna razlučiti i može pomisliti da se naša ljubav razbila poput vaze koju je upravo srušilo loptom. Na takvu neopreznu izjavu mogu reagirati na tri načina:

1. Postat će nesigurni i volimo ih ili ne. To je paralizirajuća osjećaj koji sprječava dijete u učenju pravila ponašanja jer je obuzeto mišlju kako će ponovno zadobiti našu ljubav.
2. Ova reakcija je tipična za starije i lukavije dijete. Ono neće vjerovati jer zna da ćemo ga ipak voljeti, ali kad mu kažemo "ne volim te" ono "promijeni kanal", isključi se, ne sluša.
3. Dijete ni ne pokušava odgonetnuti je li tvrdnja istinita ili nije, te hoće li joj povjerovati ili ne. Njegove učine to odbijaju i počinje se ponovno igrati kao da se ništa nije dogodilo.

U komunikaciji s djetetom koristite tzv. "JA" rečenice, umjesto "TI" rečenice. Rečenice koje počinju sa "JA" uključuju poruke: "Elim", "Mislim", "Osjećam", "Trebam", "Hoću" i sl.

One su iskren način komuniciranja, otvorene su, daju informaciju o stanju i potrebama osobe koja ih izgovara. S druge strane "TI" poruke su najčešće procjenjujuće, kritične, daju djetetu nejasnu informaciju na temelju koje ne zna što odrasli misle, žele, trebaju, osjećaju, hoće i sl. U pravilu izazivaju otpor, ljutnju i potrebu za odbranom od napada. Ovo posebno vrijedi za najdestruktivnije od svih TI poruka, a to su "TI uvijek", "TI nikad", "Zato TI" i sl.

Ukoliko se roditelji ili odgajatelji odluče za kaznu, ona nikako ne smije vrijetat djetetovu ličnost, jer ponižavanjem u djetetu potičemo stvaranje negativne slike o samome sebi što je vrlo štetno za njegovo odrastanje. Svaka kazna mora biti djetetu objašnjena zašto ju je dobilo i što se od njega očekuje. Dijete nikako ne smije misliti da ga kažnjavamo jer ga ne volimo. Često kažnjavanje dijete navikne na zabranu i uskraćivanje i ono nije motivirano da promijeni svoje ponašanje. Neupitna je i prijetnja kaznama, jer dijete ubrzo shvati da odrasli samo prijetite da će ga kazniti, a dosada nisu, te njihove prijetnje više ne shvaća ozbiljno. Međutim, kazna kakva god bila, pa makar i u pravo vrijeme, izaziva neugodu, što nije kod sve djece poticaj za bolje ponašanje.

Ako se određeno ponašanje jedamput kažnjava, a drugi put ignoriše, a ponekad i hvali, dijete postaje zbunjeno. Ne zna šta se stvarno od njega očekuje. Isti način bit će ako npr. roditelj za isto ponašanje kažnjava, a odgajatelj hvali ili obrnuto. Ako se odlučimo za kaznu, ona mora biti u pravo vrijeme, odmah nakon učinjenog djela. Dijete je tada u opekivanju reakcije odraslog i kazna tada može djelovati na korekciju njegovog ponašanja. Ukoliko se odlučimo na kaznu važno je voditi računa:

Da li je dijete nešto loše učinilo iz neznanja, da li mu je to prvi put?

Da dijete objasni zašto je učinilo loše djelo.

Da li je to ponašanje zaista neprimjereno za njegovu dob?

Da li je

ba sada pravo vrijeme za kañnjavanje?</p> <p>Kakvu kaznu odrediti?</p> <p>Da li su sli?ne kazne bile u?inkovite kod tog djeteta?</p> <p>Koliko dugo kazna treba trajati?</p> <p style="text-align: justify;">Cilj kañnjavanja je popravljanje, a ne poni?avanje djetetove li?nosti. Dobar na?in kañnjavanja je li?avanje djeteta nekog zadovoljstva (uskra?ivanje gledanja neke njemu omiljene emisije, kratkotrajno ga izdvojiti iz igre i sl.). Nedopustivo je uskra?ivanje onoga ?to je djetetu potrebno za pravilan razvoj (hrana, odje?a, ljubav odraslih i sl.), kao i tjelesne kazne. Odrasli moraju dobro procijeniti djetetov prijestup, a u provo?enju same kazne biti smireni. Kaznu kao odgojno sredstvo primjenjivati ?to rje?e i to tek onda kad druga odgojna mjera ne poma?e.</p> <p>Kako bi djeca znala ?to ?e mu odrasli (roditelj, odgajatelj), tolerisati, a ?ta ne?e, va?no je da odrasli postave djeci jasne granice ponañanja, odnosno uslove pod kojima mogu sudjelovati u nekoj aktivnosti, te koje privilegije i pod kojim uslovima mogu dobiti.
 Va?no je da granice budu JASNE, KONKRETNE, i DOBRO DEFINISANE. Djetetu treba jasno re?i ?to od njega ?elimo, koje opcije su mu na raspolaganju, te ?to je pozitivan ishod njegove saradnje. Npr. ?I?i ?emo u ?etnju kad igra?ke budu spremljene.</p> <p>Dobro postavljene granice moraju uva?avati potrebe i odgajatelja i djeteta, te omogu?avati i vama i djetetu da dobijete ?ta ?elite.</p> <p>Postavljanjem granica izbjegavamo nastanak problema, jer ih postavljamo prije nego ?to problem nastane ili barem prije nego ?to se produbi i zakomplikuje odnos sa djetetom. Dobro postavljene granice su usmjerene na pozitivan ishod djetetove saradnje. Treba ih postaviti kao obe?anje, a ne kao prijetnju. Npr. ?Mo?e? dobiti lutku ako spremi? boje s kojima si crtala., a ne ?Ne?e? dobiti lutku ako ne spremi? boje.
 Budite dosljedni! Ako niste spremni izdr?ati i nagraditi dijete ako ne obavi svoj zadatak nemojte ni postavljati granice. Ne popuñtajte djetetovim pritiscima: ?Jo? samo ovaj put., jer ?ete ina?e pokazati djetetu da ne mislite ono ?to govorite i ne govorite ono ?to mislite, te da je u redu ako dijete ne poñtuje granice koje ste postavili. Ako ?elite biti fleksibilni u?inite to prije nego ?to dijete zahtjeva da popustite. Ako dijete ne uspije poñtovati granice, obaviti svoj zadatak jer ste mu dali premalo vremena, ili su va?e upute bile nejasne, nerazumljive, ili dijete jo? nije dostiglo razvojni stepen kako bi u?inilo ono ?to ste ?eljeli, to zna?i da ste lo?e postavili granice. U tom slu?aju smanjite zahtjeve, odnosno postavite djetetu nove granice, dajte jasne upute ili vi?e vremena.</p> <p>U ?emu se granice razlikuju od naredbi? Naredbe se naj?e?e temelje na kazni i negativnim posljedicama za neposlu?nost, dok je postavljanje granice izbjegavanje konflikata i igre mo?i izme?u odgajatelja i djeteta, jer djetetu ostavlja otvorena vrata da promijeni svoje ponañanje kako bi zadovoljilo svoje potrebe. Granice se ne temelje na djetetovom strahu od emocionalne reakcije odgajatelja (ljutnja, neodobravanje), ve? dozvoljavaju pozitivne i negativne posljedice u sigurnom okru?enju (negativne posljedice su jednostavno izostanak pozitivne). Granice ne smiju biti prijetnje emocionalnoj sigurnosti djeteta. Granice su posebno djelotvorne ako se postavljaju u atmosferi ljubavi, prihvañanja i me?usobnog poñtivanja.</p> <p>Pohvale i nagrade</p> <p>Pohvale i nagrade su odgojne mjere kojima odrasli (roditelji, odgajatelji, nastavnici) dijete poti?u na odre?eno ponañanje (koje dijete ve? ima ili koje bi ?eljeli da ima). Izri?u se u obliku verbalne podr?ke (?Bravo, to si lijepo u?inio.), u obliku pismene pohvale (u ?koli), u obliku razli?itih nagrada.
 Pohvale i nagrade su

u?inkoviti motivacijski faktori. Ve?ina stru?njaka ka?e da vrijede puno vi?e nego kazne, ali mogu izazvat i ne?eljeni efekt:

Ukoliko nisu primjerene djetetu i djelu koje je u?inilo

Ukoliko dijete dobiva materijalne nagrade npr. za dobar uspjeh u ?koli, ne?e u?enje do?ivjet kao osobnu potrebu za obrazovanjem nego ne?to ?to se isplati, jer donosi skupu igra?ku, novac i sl.

Ako samo jedamput u?ini ?to se od njega o?ekuje, a dobije nagradu, dijete ?e tra?iti da stalno nagra?ujemo njegovu dobrotu.

Pohvale i nagrade moraju imati zna?aj podr?ke roditelja i odgajatelja u pozitivnom razvoju djeteta. Pohvaljivati i nagra?ivati treba dijete za u?injena djela prema njegovim mogu?nostima, a ne prema o?ekivanjima odraslih.

Ne treba dijete posebno nagra?ivati ako mo?e u?initi bolje, jer ne?e potpuno iskoristiti svoje mogu?nosti.

Sredstva poticanja

Priznanje

Kada dijete postigne odre?eni uspjeh, kada se zala?e i ustrajno je, odajemo mu priznanje. Priznanje je poticajna mjera ne samo za dijete kome je upu?ena, nego i za svu ostalu koja su prisutna ovom moralnom ?inu. Izra?ava se u obliku odobravanja, hrabrenja ili podr?avanja.

Pohvala

Njome se odobrava postupak djeteta, izri?e povjerenje ili priznaje za dobre rezultate, pona?anje i izvr?enu aktivnost. Njome se upozorava na pozitivne odlike, sposobnosti i mogu?nosti djeteta, te potvr?uje ispravnost postupka. Ovim se ja?a volja, razvija samosvijest i poti?e na daljnji rad. Pohvala mo?e biti pojedina?na i skupna. Treba nastojati da djeca rade zbog osje?a du?nosti, a ne zbog pohvale.

Obe?anje

Djeci se unaprijed najavljuje ne?to ugodno u vidu pohvale ili nagrade. Kod djeteta ja?a volju za pozitivno djelovanje. Treba ga davati na kra?i rok. Obe?anje treba izvr?iti.

Nagrada

To je najja?e sredstvo poticanja pa ga treba umjereno primjenjivati. Nagrada ne smije postati samoj sebi svrha.

?ta mo?e biti nagrada (u obitelji, vrti?u)?

Sitna igra?ka (naljepnice, balon, slikovnice)

Sportska oprema (lopta, reket)

Opremanje sobe

Pa?nja

Pohvala

Posebna privilegija

Dozvola da pozove prijatelja na ve?eru ili spavanje

Posebno vrijeme s jednim ili oba roditelja (odgajatelja)

akos.ba